

Naši plši IV — plch lesní (DRYOMYS NITEDULA)

Vladimír Vohralík a Miloš Anděra

Čtvrtým a posledním naším zástupcem čeledi plchovitých je plch lesní — *Dryomys nitedula* (Pallas, 1779). Od podobného plcha zahradního ho rozeznáme především podle ocasu, který je celý šedý a postrádá černobílou štetičku, charakteristický znak plcha zahradního.

Na rozdíl od našich ostatních plchů zasahuje areál jeho rozšíření hluboko do Asie. Rozkládá se od severozápadní Číny přes pohoří Střední Asie, Afganistan, Írán, jih evropské části Sovětského svazu a Balkánský poloostrov až do střední Evropy. Plch lesní tu obývá jihovýchodní část Polska, celý oblouk Karpat a zasahuje v úzkém pruhu přes Rakousko a severozápadní Itálii až do Švýcarska. V Malé Asii žije společně s menším zástupcem tohoto rodu — druhem *Dryomys laniger*, který byl objeven a popsán teprve v roce 1968. Odtud zasahuje v úzkém pruhu podél Středozemního moře až do Izraele.

Výskyt plcha lesního na našem území souhrnně zpracoval Kratochvíl (1967), takže na rozdíl od ostatních zástupců této čeledi je jeho rozšíření celkem dobře známo. Plch lesní obývá téměř všechny výše položené oblasti Slovenska, Moravskoslezské Beskydy, Vsetínské vrchy, Oderské vrchy a Jeseníky. Mimoto existuje několik dalších izolovaných údajů, které však nebyly dosud řádně doloženy. Je to především údajný výskyt na jižní Moravě v okolí Znojma a starý údaj Jirsíkův (1927) z blízkosti Bratislavy. Podle Kratochvíla (1967) se též vyskytuje v Orlických horách, což je asi nejzápadnější bod jeho výskytu na našem území. Velmi překvapivé je též zjištění německých zoologů, kteří uvádějí jeho nálezy z německé části Smrčin. Nejde-li o zámenu s plchem zahradním, který je ve Smrčinách poměrně hojný, znamenalo by to, že můžeme očekávat jeho výskyt i v horských oblastech na západě státu.

Původní areál výskytu plcha lesního se rozkládal v mírné zóně východní Evropy a Asie. Jeho expanze do střední Evropy probíhala poměrně pozdě, mnohem později, než tomu bylo např. u plcha zahradního, který se šířil ze západu. Z paleontologických nálezů vyplývá, že vnitřní části oblouku Karpat (pohoří Bůkk v severním Maďarsku) dosáhl až v posledním meziledovém období (Janossy, 1962, 1964) a teprve později se šířil přes masív západních Karpat až na Moravu. Další trasa jeho pronikání směřovala do jihovýchodního Polska, jiná podél Dunaje do Alp (Kratochvíl, 1967).

V našich podmínkách je plch lesní vázán na zalesněné výše položené oblasti, kde vystupuje až do pásma klesce. Nejvýše byl chytán kolem 1500 m n. m. (Vysoké Tatry), může však žít i mnohem výše, jak nasvědčují údaje sovětských zoologů, kteří ho zastíli v horách Střední Asie i na bezlesých kamenitých polích ve výšce 2500 — 3500 m n. m.

Nejčastěji ho můžeme zastihnout v listnatých a smíšených lesích s bohatým dřevinným patrem, kde obývá především lesní okraje a světliny. S obloubou též osidluje ptačí budky a často proniká i do chat a stavení v blízkosti lesa.

Biologií se plch lesní od ostatních plchů příliš neliší, proto se o ní zmíníme pouze v krátkosti. Zimu prospí stejně

Plch lesní — *Dryomys nitedula*

jako ostatní druhy plchů. Zimní hnízdo je nejčastěji umístěno v zemi nebo v dutém stromě a hibernace trvá od října do konce března až začátku dubna. Na jaře si plch lesní staví z listů a jiného rostlinného materiálu kulovité hnízdo, které je umístěno buď volně ve větvích, anebo v přirozených nebo umělých dutinách. Protože výborně šplhá, osidluje i dutiny položené značně vysoko (7 — 8 m).

Samice vrhá v květnu až červnu 2 až 6 mláďat. V našich podmínkách má pouze jeden vrh ročně, v teplejších oblastech, kde jsou plši aktivní po celý rok (např. v Izraeli), mohou být vrhy 2 — 3. Mláďata se rodí holá a slepá a váží asi 2 g. Ve srovnání s myšovitými hlodavci probíhá jejich vývoj značně pomalu. Ačkoli vidí již 14. — 15. den, ještě dlouho sají a osamostatňují se až v stáří 2 měsíců. Pohlavně dospívají až po prvním přezimování.

Podobně jako ostatní druhy plchů je plch lesní omnivorní. V některých případech může dokonce živočišná složka potravy převládat nad rostlinnou, jak zjistila např. Holíšová (1968) při rozboru obsahu žaludků plchů ulovených během léta v Jihošlovenském krasu. Všeobecně nastává tato situace především počátkem léta, kdy ještě není dostatek semen; potom můžeme v jeho potravě nalézt zástupce mnoha skupin hmyzu a ostatních bezobratlých a často nepohrde ani drobnými obratlovci. Z rostlinné stravy má v oblíbenosti především sladké lesní plodiny a na podzim se živí též ořechy, žaludy, bukvicemi a různými semeny. Složení jeho jídelníčku se však zřejmě značně mění podle druhu dostupné potravy, neboť žije-li např. v blízkosti sadů, živí se převážně ovocem a na podzim i jádry z pecek merunek a švestek.

Je překvapivé, že ač jde o druh, který je u nás na mnoha místech poměrně hojný, konkrétní údaje o jeho biologii na našem území, stejně jako u ostatních zástupců této čeledi, dosud chybějí. Proto jsme též při psaní tohoto seriálu byli nuceni převzít většinu informací o biologii jednotlivých druhů ze zahraničních

pramenů. Tam uvedená zjištění se však často týkala klimaticky poněkud odlišných oblastí, takže je nutno předpokládat, že tyto poznatky nelze vždy zcela striktně vztahovat na naše poměry. Běží pochopitelně především o délku zimního spánku, avšak i složení potravy a počet mláďat se mohou poněkud lišit.

Závěrem je nutno konstatovat, že naše znalosti biologie, taxonomie, rozšíření a početnosti plchů na území našeho státu jsou minimální. Jedinou výjimku zde představuje rozšíření plcha lesního, které souhrnně zpracoval Kratochvíl (1967), a proto je alespoň v hlavních rysech známo. V tomto směru čeká naše zoology ještě řada úkolů, na jejichž řešení se však může do značné míry podílet i veřejnost. Jde především o poskytnutí informací o výskytu jednotlivých druhů, neboť detailní studium jejich rozšíření mohou profesionální zoologové při použití klasických metod (odchyt do různých pastí, popř. rozbor vývržků) jen stěží sami zvládnout.

Pro úplnost se chceme ještě zmínit o posledním evropském zástupci čeledi plchovitých — o druhu *Myomimus personatus* Ognev, 1924. Tento hlodavec, který dosud nemá český název, se zbarvením a velikostí do značné míry podobá plchu lesnímu, chybí mu však tmavá kresba na lících a také ocas je pokryt pouze velmi krátkými přilehlými chlupy, takže připomíná spíše ocas myši. Zřejmě právě tomu vděčí za svůj ruský, poměrně výstižný název — myševídnaja soňa (plch podobný myši).

Tento plch byl objeven teprve v roce 1923, kdy byl uloven jediný exemplář v Turkménii nedaleko hranice s Íránem. Nehledíme-li k nálezu části lebky zjištěné ve vývržku dravého ptáka, sebraném o 10 let později v téže oblasti, byl to po dlouhou dobu jediný známý exemplář tohoto druhu. Proto zpráva o získání série dokonce 20 kusů, které ulovili v roce 1959 bulharští zoologové na několika místech v pohoří Strandža v jihovýchodním Bulharsku, vzbudila značné překvapení.